

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2006 vp

Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 2003

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 30 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomuksen oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 2003 (K 13/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on kertomuksen johdosta ollut kuultavana

- valtioneuvoston oikeuskansleri Paavo Nikula.

Kertomukseen sisältyvien perus- ja ihmisoikeusasioita koskevien jaksojen johdosta valiokunnassa ovat olleet kuultavana

- professori Raija Huhtanen
- oikeustieteen lisensiaatti, assistentti Paula Ilveskivi
- assistentti Juha Lavapuro
- professori Tuomas Ojanen
- hallintotieteiden tohtori Jukka Viljanen
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajaliitto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Kertomus valtioneuvoston oikeuskanslerin virkatoimista ja lain noudattamista koskevista havainnoista vuodelta 2003 on rakenteeltaan pääosin aikaisempien kertomusten kaltainen. Kertomus sisältää yleiskatsauksen oikeuskanslerinviraston toimintaan, minkä lisäksi tehdään selkoa valtioneuvostoon kohdistuvasta valvonnasta, perus- ja ihmisoikeuksien valvonnasta, laillisuusvalvonnasta sekä asianajajalaitoksen valvonnasta. Kertomukseen on otettu myös tärkeimpiä oikeuskanslerinvirastossa laadittuja asiakirjoja

sekä liitteenä osa, joka sisältää muun ohella tilastotietoja oikeuskanslerinviraston toiminnasta.

Pääosa oikeuskanslerinvirastossa käsiteltävistä asioista on kanteluasioita. Asioita tulee viireille myös oikeuskanslerin omasta aloitteesta ja rangaistustuomioiden tarkastuksen ja asianajajien valvonnan johdosta. Lisäksi oikeuskansleri antaa lausuntoja tasavallan presidentille, valtioneuvostolle ja ministeriöille. Vuonna 2003 käsiteltäväksi tulleiden kanteluasioiden määrä (1 454) oli lähes yhtä suuri kuin edellisvuonna (1 459). Ratkaistujen kantelujen määrä kasvoi kuitenkin selvästi. Kanteluja ratkaistiin kertomusvuonna 1 492, kun niitä vuonna 2002 ratkaistiin 1 320. Kanteluasioissa tehtyjen toimen-

pideratkaisujen osuus oli 17 prosenttia vuonna 2003 (156), edellisvuonna toimenpideratkaisujen osuus oli 12 prosenttia (96). Näistä yleisin oli käsityksen tai ohjeen esittäminen (81). Kantelujen käsittelyyn keskimäärin käytetty aika hieman piteni kertomusvuonna. Vuonna 2003 ratkaisuaikojen mediaani oli n. 15 viikkoa ja keskiarvo noin 30 viikkoa; vuonna 2002 vastaukset olivat 10 ja 24.

Valiokunta ei ole erikseen arvioinut oikeuskanslerin yksittäisiä ratkaisuja ja kannanottoja.

Perus- ja ihmisoikeuksien valvonta

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerille kuuluu perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisen valvonta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt vuoden 1995 uudistuksen hengen mukaisena, että oikeuskanslerin vuotuisen kertomukseen sisältyy jakso perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta (PeVM 25/1994 vp, s. 6/II). Kertomuksessa perus- ja ihmisoikeusnäkökulma on erillisen jakson lisäksi esillä tapausselesteissa.

Perus- ja ihmisoikeudet tulevat esille myös oikeuskanslerin viranomaistoimintaan kohdistuvassa valvonnassa erityisesti kantelujen käsittelemisen yhteydessä. Aiheeseen liittyviä tapauksia on selostettu asianomaisessa jaksossa ryhmiteltynä eräiden perus- ja ihmisoikeusotsikoiden alle. Kertomuksen mukaan samantyyppiset kysymykset pysyvät vuodesta toiseen ajankohtaisina ja perusoikeussäännösten merkitys yhteiskunnallisessa päätöksenteossa on jatkuvasti korostunut. Jokaisen oikeus saada asiansa käsitellyksi ilman aiheetonta viivytystä samoin kuin hyvän hallinnon takeet ovat usein olleet keskeisiä kanteluperusteita. Kertomuksessa todetaan, että asioiden ruuhkaantuminen johtuu paitsi työvoima- ja henkilöresursseista myös käytetyistä työmenetelmistä ja menettelytavoista. Tämä on käynyt ilmi muun muassa apulaisoikeuskanslerin suorittamasta hallinto-oikeuksia koskevasta kyselystä. Asioiden ruuhkaantumiseen voidaan

vaikuttaa talousarvioratkaisuilla ja kehittämällä työtapoja. Kertomuksessa on myös painotettu, että hyvään hallintoon kuuluu vastata asiallisiin kansalaiskirjeisiin ja sähköposteihin.

Valiokunta toistaa aiemman kantansa, että myös muin keinoin on syytä pyrkiä asioiden käsittelyaikojen lyhentämiseen (PeVM 3/2005 vp, s. 2/II). Koska samantyyppiset kysymykset nousevat vuosittain esiin oikeuskanslerin kertomuksessa, voidaan valiokunnan mielestä kertomusta kehittää esimerkiksi ottamalla siihen sellaisia teemaattisia kokonaisuuksia, jotka viimeaikoina ovat osoittautuneet ajankohtaisiksi ja tärkeiksi. Näin voidaan keskeisimpiä ja yleisimpiä laillisuusvalvonnan ongelmia nostaa esiin. Samalla oikeuskansleri voi tapauskohtaisuutta yleisemmin kiinnittää huomiota yleisiin ja periaatteellisesti tärkeisiin laillisuusvalvonnassa havaittuihin kysymyksiin (PeVM 12/2000 vp, s. 2).

Poliisitoimen laillisuusvalvonta

Oikeuskanslerin kertomukseen on säännönmukaisesti liitetty muun oikeudenhoidon laillisuusvalvonnan alakohdaksi poliisitoimen laillisuusvalvonta, johon periaatteessa myös suojelupoliisin valvonta kuuluu. Perustuslakivaliokunta toistaa aiemman kantansa siitä, että poliisin sisäisen valvonnan tehostamiseen liittyvien seikkojen lisäksi on syytä arvioida mahdollisuuksia kehittää myös poliisin — suojelupoliisi mukaan lukien — muuta valvontaa (PeVM 3/2005 vp, s. 3).

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta ehdottaa,

että eduskunta hyväksyy kertomuksen ja

että tämä mietintö lähetetään tiedoksi hallitukselle myös valtioneuvoston oikeuskanslerin tietoon saatettavaksi sekä eduskunnan oikeusasiamiehelle.

Helsingissä 15 päivänä helmikuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Reino Ojala /sd
jäs.	Hannu Hoskonen /kesk	Markku Rossi /kesk
	Roger Jansson /r	Arto Satonen /kok
	Irina Krohn /vihr	Seppo Särkiniemi /kesk
	Annika Lapintie /vas	Astrid Thors /r
	Outi Ojala /vas	Jan Vapaavuori /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kalevi Laaksonen.